

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 49. ANUL XVII.

Telegrafula eao de doue ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gata prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Sabiu, in 22 Iunie (4 Iuliu) 1869.

tru provincieio din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

PROGRAM'A

examenciloru semestriului alu II alu an. scol. 1868/9 in Institutulu archidiecesanu greco-orientalu teologico-pedagogica in Sabiu.

Dile.	Inainte de amedi dela 8 ore.	Dupa amedi dela 3 ore.
Luni, in 23 Iun.	Pastoral'a si Catehetic'a, cler. an. III.	Computulu si Gramatic'a, pedagogii an. I si II.
Marti, in 24 Iun.	Cantările si Tipiculu	Pedagogi'a cu cl. a. III si ped. a. II.
Mercuri, 25 Iun.	Moral'a si Esegetic'a, cler. an. . . III.	Geografi'a, ped. an. I si II. Retic'a, cler. an. III.
Joi, in 26 Iun.	Istori'a bisericésca, cler. an. . . . I.	Introducerea in S. Script. cl. an. I.
Vineri, 27 Iun.	Dreptulu Canonicu, cler. an. III si II.	Catechismulu si Istori'a bisericésca, ped. an. I si II.
Sambeta, 28 Iun.	Dogmatic'a si Polemic'a, cler. an. I.	
Dumineca, 29 Iun.	Docsologi'a si solenitatea de incheiere.	

Activitate.

IV.

Nenatur'a politice passive a româniloru transilvani trebuie sfersita din partea tuturor româniloru câtu mai curendu. Trebuie, cum amu disu in numerulu trecut, continuatu firulu istoricu dela aceea impregiurare din urma, le carea amu stau in locu in politic'a activa.

Ca amu prejudecá intereselorú nóstre politice prin procederea activa nu este adevratu. Aserzionea acést'a nu a pututu stá nici in momentele acele, pâna se ferbeau conclusele dela Mercuria. Majoritatea, cá sa-i dicemu asiá, acelei conferintie s'a dechiaratu, ca prin passivitatea ei nu voiesce sa dica, ca nu va sa mai faca nimic'a. Cu alte cuvinte, ea a recunoscutu nu numai impossibilitatea, dara si nenatur'a directiunei sele. Ea dara pronuciá din gura passivitatea fára de a o si cugeta si deca era sa o spuna respicatu trebuia se dica, ca noi vremu activitate, in sa afara de cadrulu ce ni-lu lasa impregiurările de fatia adeca constitutiunea tieriei.

In ce jacea asiá dara necuprinderea lucrului ce se desbatea? Intru aceea ca situatiunea nu voiea nimenea sa si-o chiarifice. Nu vrea cei ce votau pentru passivitate se véda ca, bunu séu reu, dara traimu in constitutionalismu. Nu vreau se véda ca prin urmare guvernulu, cum suntu impregiurările nóstre, pre lánga escusare inaintea lúmei, va taiá calea ori-cárei miscári politice carea nu-i convine, dicendu ca este calea deschisa in dieta, mergeti si ve spuneti neacasulu acolo. Nu vreau se véda ca pusetiunea Transilvaniei si chiaru si a Ungar'eii face possibile cá pres'a nóstra, carea de altmintrea abia strabate afara din romanime, sa póta fi adusa la tacere. Nu vreau sa véda ca noi dupa constelatiunea politica in afara nu avemu pre nimenea sa ne spriginésca. Nici sa véda ca români de dincolo si cu noi impreuna nu avemu unu organu, prin carele sa ne putemu baremu spune suferintiele nóstre lúmei. Va se dica, noi cându eramu incungiurati de tóte impregiurările nefavorabili sa ne punemu sa decretámu, ca nici uniculu modu care ne remane si carele ne mai garantéza si alte — sa nu-lu primimu.

„Passivitatea activa“, dupa cum o botezase, unii era de prevediutu, ca va fi impossibile, cei ce nu o an crediutu o potu vedé acum aiéve.

Erá o pareré carea se vedea in ochii multor'a plausible: parerea ca români potu asterne memorande pâna la persón'a Maj. Sele.

Decátu plausibilitatea acesteii idei dispare, cându cugeta cine-va ca ce sa se intemple cu memorandumu séu memorande. Sa se astérna ministeriului? O cauza nationale nu póte fi degradata la o cestiune administrativa. Dara se dici ca sa se astérna Monarchiului. In statu constitutiunale ce póte face monarchulu? Póte respunde:

Eu nu amu putere absoluta in statu. Lucrurile se dirigu astadi de representanti'a poporului si de puterea esecutiva, cari trebuie sa mérga mâna in mâna. Póte se dica mai departe ca va dá memorandumu ministeriului cá sa-lu astérna dietei. Insa in casulu acést'a cestiunea nationale politica inca póte fi degradata la o simpla suplica si multu deca se va dá comisiunei respective, cá ad calendas graecas, de va avé cine-va regazu, sa referésca asupra ei.

Si sa fimu asiá de optimisti sa presupunemu si asiá ce-va, cine sa o spriginésca baremu cu cuvintulu? deca cei pre cari ii privesce nu suntu de fatia, séu in casulu nostru, deca in loculu respectiviloru suntu representanti de alta nationalitate si póte tocm'a de nationalitate de aceea, carea in locu sa apere sa apese.

Din ori-ce privintia va consiederá cine-va cestiunea trebuie sa recunosca ca ceea ce se numesce passivitate activa e tocm'a asiá de impossibilu precum e de impossibilu de a suplini ide'a activitatiei cu a passivitatiei pentru cá sa aiba si un'a si alt'a totu acela-si intielesu.

Alt'a aru fi, cându tier'a intréga protestá. Noi scimu ca pre diet'a din Sabiu (1863-4) retragearea séu passivitatea magiario-seculorú nu o a pututu impedecá dela facerea legiloru, cari pre cátu a traitu sistemulu a avutu valóre pentru, si au oblegatu asemenea pre totu locuitorii tieriei. Si atunci erau mai multe cercuri de alegere ocupate de magiario-secui, dara nu cum e astadi la noi, cându numai unu cercu de alegere in districtulu Fagarasiului e fára representante in dieta, incolo insatiér'a intréga reprezentata. Ungari'a, unde politicesce passiva erá tier'a intréga, fára de deosebire de nationalitáti ce locuiescu acolo, si a trebuitu sa póte patru ani de dile unu provisoriu infricosiatu, care provisoriu nu amu voi sa atingemu iara corde delicate, se vorbesce tare, ca multi din passivistii cei mai de frunte nu voru sa'lu sofere, ci aru activá bucuros, deca afurisitii de unguri nu aru fi asiá de sgarciti cu posturile si deca nu aru fi asiá de egoisti, cá sa caute a le umplé mai numai cu de ai nationalitáti lorú.

Spre a ne ingradí in contr'a vre unui prepusu rusinosu nationale noi declinámu dela noi acele faime, ca aru fi passivisti si inca de frunte, eari cauta si alérga dupa posturi prin antecamerile guvernului ungurescu. Cându considerámu lucrulu din partea practica, trebuie inse sa ne dicemu, ca o stare nenormale pentru noi fára de deregatori nationali ne imputienéza inteliginti'a si ne vatama interesele nationali economice.

Este vorb'a si despre compromiterea drepturiloru ce le aspirámu. Nu ne vomu întóree téra-si la esemplulu Iriloru, si din causele aretate chiara in acestu articulu mai susu, nu ne vomu provocá nici la croati nici la galitiani, cari cându vreau sa protesteze cu succesu, o facu cu tier'a intréga, nici la

cechi, cari au cleru si aristocratiia puternica, ci vomu indigitá la unu poporu de aceea: si sórte (de si mai favorabile) si in aceea: si patria cu noi, la poporulu sasescu. Acestu poporu e restrinsu numai la peteculu de locu, pre care elu flu botéza cu atát'a predilectiune si perseverantia pre numele seu. Are aceea-si zelosia pentru drepturi nationali cá si noi, si a urmatu aceea-si politica pre carea o urmarámu la 1863-4 si noi. Au perdutu aceea-si dieta si acéle-si legi speciali pre cari si noi. Despre acestu poporu istori'a lui de siepte sute de ani ne dovedesce ca cu multa prudentia si circumspectiune si a aperatu interesele sele. De elu putemu fi siguri ca le apara si acum. Si ce face? Eata'lu activu si reprezentatu in diet'a Ungariei. Nu e multiamitu nici elu cu situatiunea in carea s'a vediatu strapusu prin schimbările dela 1865-7, inse cauta sa mántuie pentru esistinti'a sea ceea ce póte. Acést'a este nu numai dreptulu, dara prim'a detorintia a fiacáruia cátra esistinti'a sea.

A fi zelosi cátra acést'a prima detorintia nu póte insemná nici odata a compromite drepturi, mai alesu de cele nationali politice, cari pâna cându o natiune este in viatia suntu neprescriptibili, cari incéta numai cându natiunea a incetatu de a mai esiste, séu cându ea nu mai voiesce sa existe, negându-si orbesce antecedentiele sele.

Români activisti cându s'au decisu pentru activitate au avutu in vedere situatiunea intréga. Ei scieau ca voru avé se intempine greutáti, vedeau ca unele din drepturile acuisite voru fi ignorate. Dara tocm'a pentru ca vedeau tóte acestea se temeau cá drepturile aceste acuisite sa nu móra cu sistemulu ce abia mai erá caldu; cáci sistemulu incetase de a suflá. Detori'a româniloru e dara de a cercá si in fine de a isbuti cu aducerea la valóre a aspiratiuniloru lorú de dreptu ori sub care sistemulu si ori sub care impregiurári, si atunci drepturile pretinse de noi potu fi pentru óre-si care tempu ignorate, potu fi supresse chiaru, dara mai tardiu prin désa repetire a lorú totu trebuie sa vina la valóre. Nu de sistemele politice, ci de drepturile nóstre sa ne dóra.

Credemu asiá dara ca acei ce suntu din cugete curate interesati de sórtea natiunei române, nu numai ca voru consimti dara voru si conlucrá alaturea cu noi in intielesulu celorú díse pâna aci.

Noi scimu ca nu suntemu isolati in ideile ce confessámu si scimu ca nu amu fostu isolati nici pâna acum. Ba chiaru si din cei ce se pareá a aprobá pre passivisti, in fapta lucra, cea mai mare parte, in intielesulu activitatiei.

Este asiá dara fórté consultu, cá dupa ce cu pagub'a nóstra amu facutu o scumpa esperintia, sa incepemu a fi mai mobili, cá sa nu amarimtu de totu. Sa incepemu toti din tóte partile a concurge cu ideile nóstre in directiunea unica salutaria pentru noi, cá sa nu fimu ucisi de spiritulu progresistu alu tempului si sa nu fimu lapedati afara din patria precum se lepadara polonii. Si apoi vina ce va veni preste noi, deprinsi mereu in lupta, nu vomu fi nici neindemanateci, nici surprinsi de nici unu evenementu.

Castigulu celu mai mare inse va fi ca pornindu la lucru, in comune, in comitate, scaune si districte, in adunările unde se afla reprezentata tier'a, noi amu fi adunati pre lánga unu principiu cá o trupa pre lánga unu stindardu. Puterile cari astadi lucra luptându-se intre sine s'aru întórcé tóte la o lupta pentru noi toti. Atunci nu amu mai fi activisti si passivisti, ci fiii unei si aceleia-si natiuni. Amu lucrá mai cu succesu pentru natiune si amu capacítá mai usiora si mai curendu despre lips'a de a fi respectate pretensionile nóstre si pre conlocuitorii de alta nationalitate, in interesulu patriei nóstre comune.

